

GULATING LAGMANNSRETT

KJENNELSE

Avsagt: 28.05.2025

Saksnr.: 25-085675SAK-GULA/AVD1

Dommere:

Lagdommer
Lagdommer
Lagdommer

Torstein Frantzen
Katrine Knudsen Mæle
Marie Trovåg

Annen part

Norsk Presseforbund

Sør-Rogaland tingrett traff 28.4.2025 beslutning med slik slutning:

Dørene lukkes under vitnet Tone Ingebrigtsens forklaring.

Sør-Rogaland tingrett traff 9.5.2025 beslutning med slik slutning:

Pressens krav om innsyn i opptak av Tone Ingebrigtsens forklaring tas ikke til følge.

Norsk Presseforbund og Norsk Redaktørforening har på vegne av pressen 14.5.2025 anket begge avgjørelsene.

Rogaland Statsadvokatembeter har 22.5.2025 gitt merknader til anken over beslutning av 9.5.2025. Tone Ingebrigtsen, v/advokat Meling, har 19.5.2025 gitt tilsvare/merknader til begge ankene, og krevd referatforbud for det tilfelle at innsyn gis. De fornærmede ved sin bistandsadvokat har inngitt merknader 20. mai 2025. Tiltalte ved sin forsvarer har i en e-post av 2.5.2025 gitt merknader til spørsmålet om innsyn da saken ble behandlet i tingretten. Sakene er oversendt lagmannsretten 26.5.2025.

Norsk Presseforbund og Norsk Redaktørforening har i korthet anført:

Vedrørende beslutning om lukkede dører under Tone Ingebrigtsens forklaring anføres det at det foreligger rettslig interesse selv om forklaringen allerede er avholdt. Det er en nærliggende mulighet for at behovet for rettavklaring mellom partene vil aktualisere seg på nytt, jf. Rt.2006 s. 460. Et vitne bør ikke kunne forhandle seg til lukking av dørene under henvisning til at vitnet ikke har forklaringsplikt.

Beslutningen er begrunnet i domstolloven § 125 bokstav c, mens Ingebrigtsen begrunnet kravet sitt i domstolloven § 125 bokstav b. Det vises til HR-2007-245-U.

Vedrørende krav om innsyn i opptaket av Ingebrigtsens forklaring vises det til forskrift om opptak i retten § 4 første ledd. Det er lite treffende når tingretten sammenligner innsyn i opptaket med innsyn i straffesaksdokumenter generelt. Det fremgår av forskriften at det kreves særlige grunner for å gi innsyn i opptaket. Det må vurderes konkret om pressen skal få innsyn i opptaket. Lovgiver har vist til at innsyn er noe mer enn det som følger av at rettergangen er offentlig. I dette tilfellet har imidlertid pressen ikke hatt mulighet for å høre forklaringen i retten. Da blir ikke innsyn i opptaket noe mer. Innsyn i opptaket blir pressens eneste mulighet til å få kjennskap til hva som ble forklart.

Det må legges vekt på at det er en stor offentlig og allmenn interesse i saken i seg selv, og forklaringen til vitnet spesielt. Også sakstypen har stor offentlig interesse og det er nedlagt en påstand om fengselsstraff på to og et halvt års fengsel. De fornærmede har videre forklart seg om dypt personlige detaljer i åpen rett. De fornærmedes bistandsadvokat ønsker at morens forklaring blir kjent. Det foreligger klart særlige grunner.

Vilkåret i forskriften § 4 om at det må være forsvarlig å gi innsyn er også oppfylt. Tingretten har i tidligere beslutninger i saken gitt uttrykk for at det ikke foreligger forhold som gjør det aktuelt å lukke dørene med hjemmel i § 125 første ledd bokstav b. Partene er ikke pålagt taushetsplikt om forklaringen. Det taler med styrke for at det er forsvarlig å gi pressen innsyn. Når tingretten skriver at pressen kan tilegne seg informasjon fra partene betyr det at pressen må jakte etter det som folkelig omtales som «lekkasjer». Det betyr også at partene kan styre informasjonsstrømmen. Det blir da tilfeldig hva offentligheten får kjennskap til. Dette kan igjen føre til «informasjonskorupsjon», altså at det blir vanskelig for pressen å være uavhengig av kildene. I og med at bistandsadvokaten har sagt noe om hovedpunktene i forklaringen, taler det for at det er forsvarlig å gi pressen innsyn slik at det blir mulig å vurdere nyansene i forklaringen.

Det er ikke riktig at det innebærer bristende forutsetninger om pressen gis innsyn i og med at det uansett er mulig for partene å gjengi fritt fra forklaringen. Det er også velkjent at det tas opptak. Når vitnet har satt seg inn i vilkårene for å forklare seg for lukket rett er det ikke upåregnelig at vitnet har forutsetninger for å sette seg inn i at det er mulig å kreve innsyn. Hvis det blir aktuelt med ankesak vil det være aktuelt å høre det samme vitnet og retten kan da avspille opptakene. Da vil det ikke foreligge hjemmel for å gjøre avspillingen bak lukkede dører.

I denne saken har de fornærmede ønsket åpenhet. Beslutningen vil få den konsekvensen at et vitne kan presse domstolen til innskrenkninger i offentligheten som normalt sett ikke følger av lov. Dette vil undergrave det grunnlovfestede offentlighetsprinsippet. Det må legges vekt på at både påtalemyndigheten og bistandsadvokaten støtter at det gis innsyn. Eventuelt hensyn til vitnets personvern kan ivaretas gjennom referatforbud for enkelte opplysninger, jf. forskriften § 4 tredje ledd.

EMK art. 10 understreker statens positive forpliktelse til å legge til rette for innsyn og åpenhet, særlig i saker av stor offentlig interesse. Rettsmøter skal som hovedregel være offentlige. Domstoloven § 125 oppstiller uttømmende vilkår for når dørene kan lukkes. Det følger av § 127 at pressen kan gis adgang til rettsforhandlinger bak lukkede dører dersom det foreligger særlige grunner, noe det helt klart gjør i denne saken.

Alle vilkårene for å gi innsyn som følger av Menneskerettsdomstolens sak Magyar Helsinki Bizottzag mot Ungarn (18030/11) er oppfylt. Avslaget må etter EMK art. 10 nr. 2 være «nødvendig i et demokratisk samfunn».

Advokat Meling la for tingretten ned subsidiær påstand om referatforbud. Et totalt referatforbud vil være uforholdsmessig. Det må eventuelt ilegges referatforbud for de delene av forklaringen som for eksempel gjelder vitnets egen helse.

Påstand:

Tingrettens beslutning om lukkede dører av 28. april oppheves.

Det gis innsyn i opptaket av den aktuelle forklaringen.

Påtalemyndigheten anfører at tingretten fravek prinsippet om offentlighet og lukket dører. Det var uheldig at tingretten lot seg presse til en slik beslutning. Straffeprosessloven må veie tyngre enn offentlighetsprinsippet i straffesaker. Vitnets begrunnelse for å kreve lukkede dører må inngå i vurderingen av om innsyn skal gis. Hennes ubehag og motvilje mot mediene kan ikke veie tyngre enn hensynet til åpenhet rundt straffesaker. Det er ikke noe i forklaringen som er underlagt taushetsplikt. Redaktørstyrte medier må følge Vær varsom-plakaten. Innsyn er eneste måten å sikre offentlig kontroll av denne delen av straffesaken.

Påstand:

Redaktørstyrte medier kan gis innsyn i opptakene av vitnet Tone Ingebrigtsen sin forklaring av 28.4.2025 for Sør-Rogaland tingrett.

Tone Ingebrigtsen, ved advokat Meling, har i korthet anført at anken over beslutningen om lukking av dørene er for sent fremsatt og må avvises. Det er for øvrig ikke riktig at tingretten ble presset til å lukke dørene. Både aktor, forsvarer og bistandsadvokat har omtalt forklaringens springende punkter i prosedyrene og det er derfor ikke nødvendig med innsyn.

Når det gjelder innsynskravet vises det til at forklaringen ble gitt under forutsetning om lukkede dører. Hvis det gis innsyn i ettertid vil vitnet være feilinformert. Det må være et visst vern om de prosessuelle rammene domstolen selv har etablert og som vitnet har innrettet seg etter. Hvis det åpnes for innsyn nå vil det kunne svekke tilliten til rettens evne til å ivareta vitner i sensitive straffesaker.

Vitnets behov for vern kan ikke alltid vike for medienes ønske om tilgang. Ingebrigtsen har i liten grad søkt offentlig eksponering utover det som har omhandlet barnas idrettskarriere. Hun har rett til privatliv, jf. EMK art. 8.

Hvis det mot formodning gis innsyn må det nedlegges forbud mot offentlig gjengivelse etter domstolloven § 129. Det vil medføre en betydelig belastning om opplysninger av personlig og familiær karakter spres.

Det kreves sakskostnader for seks timer a 2 500 kroner pluss merverdiavgift, til sammen 22 500 kroner.

Påstand:

Anken hva gjelder lukkede dører:

Prinsipalt:

1. Anken avvises.

Subsidiært:

2. Anken forkastes.

For anken vedrørende innsyn:

3. Anken forkastes.
4. Det gis ikke innsyn i opptaket av vitneforklaringen.

Subsidiært:

5. Dersom det gis innsyn, skal det samtidig nedlegges forbud mot offentlig gjengivelse etter domstolloven § 129 annet ledd.

I begge tilfeller:

6. Tone Eva Ingebrigtsen tilkjennes sakens omkostninger for så vel tingrett som lagmannsrett med kr. 22 500 inkl. MVA.

Tiltalte, Gjert Ingebrigtsen, har ved sin forsvarer i en e-post av 2.5.2025 vist til at det for tiltalte ville være en fordel at vitnets forklaring ble kjent i det offentlige rom, men at tiltalte har slik respekt for vitnets beveggrunner at han ikke vil søke å overprøve vitnets beslutning. Forsvareren har ikke nedlagt påstand.

De fornærmede har ved sin bistandsadvokat gjort gjeldende at det foreligger «særlige grunner» for at pressen skal gis innsyn og at det ellers er forsvarlig, jf. forskrift om opptak i retten § 4 andre ledd andre punktum. De fornærmede ønsker at pressen skal gis innsyn i opptaket. Tingretten har tillagt hensynet til vitnet og vitnets forutsetninger for stor vekt ved innsynsvurderingen.

Lagmannsrettens vurdering

Lagmannsrettene er kommet til at anken over beslutningen av 28.4.2025 som gjelder lukking av dørene, avvises som for sent fremsatt, jf. straffeprosessloven § 379. Det følger av bestemmelsen at ankefristen er to uker og anken ble fremsatt 14.5.2025 altså etter utløpet av fristen. Det er ikke forhold som tilsier at oversittelsen ikke bør legges den ankende til last, jf. straffeprosessloven § 318 første ledd bokstav a.

Lagmannsretten er videre kommet til at anken hva gjelder innsyn i opptakene av forklaringen til Tone Ingebrigtsen forkastes.

De følger av straffeprosessloven § 377 at ved anke over kjennelser og beslutninger «om saksbehandlingen som etter loven skal treffes etter et skjønn over hensiktsmessig og forsvarlig behandling, kan den skjønnsmessige avveiningen bare ankes på det grunnlag at avgjørelsen er uforsvarlig eller klart urimelig». Det følger av forskrift om opptak i retten §

4 annet ledd annen setning at «allmennheten kan likevel gis innsyn i opptak dersom det foreligger særlige grunner og det ellers er forsvarlig». Lagmannsretten legger til grunn at den har full prøvingskompetanse med hensyn til om det foreligger særlige grunner. Dersom det foreligger særlige grunner vil det bero på et hensiktsmessighetsskjønn om det skal gis innsyn, og for denne vurderingen er lagmannsrettens kompetanse til å overprøve tingrettens vurdering begrenset, jf. straffeprosessloven § 377.

Det følger av straffeprosessloven § 23 at det skal foretas opptak av forklaringer fra parter, vitner og sakkyndige. De fleste tingrettene har ikke opptaksutstyr og det blir da ikke gjort opptak. Det følger også av § 23 at opptak kan unnlates når retten ikke har tilgjengelig utstyr for opptak. I Sør-Rogaland tingrett på rettsstedet Sandnes, der den aktuelle straffesaken er behandlet, er det opptaksutstyr. Det er dermed foretatt lyd- og bildeopptak, slik loven forutsetter.

Det følger av straffeprosessloven § 23 sjette ledd at opptak av forklaringer inngår som en del av rettsboken. Det fremgår av straffeprosessloven § 26 første ledd og § 28 første ledd at partene har rett til innsyn i rettsboken i pågående og avsluttede straffesaker. Allmennheten, blant annet pressen, er ikke gitt tilsvarende rett til innsyn.

Det er gitt forskrift om opptak i retten. Det følger av forskriften at formålet med opptak er at det skal kunne avspilles ved en eventuell ankeforhandling, med mindre dette vil stride mot hensynet til forsvarlig saksbehandling jf. forskriften § 6, og at det også kan benyttes i vurderingen av om en anke skal nektes fremmet, jf. forskriften § 5.

Forskriften § 4 omhandler allmennhetens, blant annet pressens, rett til innsyn. Utgangspunktet er at allmennheten ikke har innsynsrett, jf. forskriften § 4 annet ledd, første punktum. Som nevnt fremgår det av § 4 annet ledd, annet punktum at allmennheten likevel kan gis innsyn hvis det foreligger særlige grunner.

Det er i anken vist til at det i Prop 63 L (2017-2018) kap. 6.2.4. sies at allmennhetens rett til innsyn i utgangspunktet er ivarettatt ved at rettsmøter er offentlige og at spørsmål om innsyn i opptak er noe mer. I anken er det fremhevet at når forklaringen gis for lukkede dører, så blir ikke innsyn i opptaket noe mer. Det er riktig at betraktningen om forholdet mellom tilgang til rettsmøter og innsyn ikke er treffende når forklaringen er gitt for lukkede dører. Når forklaringen er gitt for lukkede dører vil imidlertid en rett til å se opptakene fra forklaringen i realiteten innebære en omgjøring av beslutningen om lukkede dører. Det får da i praksis liten realitet at dørene lukkes. Lagmannsretten kan derfor ikke se at det forhold at dørene ble lukket under forklaringen i seg selv utgjør en særlig grunn for å gi innsyn i opptakene.

Lagmannsretten viser også til at det i PRE 2018-09-28-1470 i kommentaren til forskriften § 4 sies: «Terskelen for innsyn skal være høy. Ved vurderingen av om det bør gis innsyn,

bør det ses hen til hvem som ber om innsyn, hvilken sakstype det gjelder, hva opptaket inneholder og hva det søkes brukt til. Personvern hensyn vil være sentrale i vurderingen.»

Det er vist til at det er stor offentlig og allmenn interesse i saken generelt og i forklaringen til vitnet spesielt. Lagmannsretten kan ikke se at dette utgjør en særlig grunn. Det vises også til at vitnet, som er fritatt fra vitneplikten i medhold av straffeprosessloven § 122, ikke har avgitt forklaring for politiet, og at tiltalen dermed er tatt ut uten at påtalemyndigheten var kjent med vitnets forklaring.

Innsyn i opptakene i etterkant av tingrettens beslutning om å lukke dørene, vil som nevnt i realiteten innebære at dørene likevel åpnes. Det er tingretten, som har saken til behandling, som er nærmest til å foreta en slik vurdering. Lagmannsretten kan ikke se at lovgiver har ment at en slik situasjon skal omfattes av innsynsretten gitt i forskriften § 4.

Det er i anken anført at tingretten har lukket dørene på feilaktig grunnlag. Som nevnt er anken over beslutningen om å lukke dørene avvist og lagmannsretten finner ikke grunn til å gå nærmere inn på spørsmålet om hjemmelsgrunnlaget for å beslutte lukkede dører. Det kan heller ikke ses å utgjøre en særlig grunn at både påtalemyndigheten og bistandsadvokaten ønsker at pressen får innsyn i forklaringen.

Slik lagmannsretten vurderer det er det begrenset behov for å få innsyn i opptakene. Både aktor, forsvarer og bistandsadvokat er gitt anledning til å referere fra forklaringen under prosedyrene, slik at det som eventuelt anses å ha betydning fra forklaringen vil være offentlig kjent.

Det er anført fra ankende part at det ved en eventuell ankeforhandling ikke vil være hjemmel for å lukke dørene hvis forklaringen skal avspilles. Lagmannsretten kan ikke se at det har betydning for vurderingen hvordan dette vil bli vurdert ved en eventuell ankeforhandling. Lagmannsretten finner det for øvrig klart at reglene om lukkede dører også gjelder ved avspilling av forklaringer i ankeomgangen.

Lagmannsretten er etter dette kommet til at det ikke foreligger særlige grunner, heller ikke når ovenstående momenter vurderes samlet, jf. forskriften § 4 annet ledd, annet punktum.

Ankende part har videre vist til at det kan utledes et krav om innsyn i opptaket etter EMK art. 10 og har vist til EMDs dom Magyar Helsinki Bizottsag mot Ungarn (Application no 18030/11). Lagmannsretten kan ikke se EMK art. 10 om ytringsfrihet og nevnte avgjørelse fra EMD innebærer at det kan utledes en rett til innsyn i en forklaring gitt for lukkede dører. Som nevnt vil en innsynsrett i realiteten innebære en omgjøring av beslutningen om å lukke dørene. I så fall måtte et eventuelt brudd på EMK art. 10 begrunnes i at domstoloven § 125 om lukkede dører er i strid med art. 10. Det er ikke anført.

Advokat Meling har krevd sakskostnader for tingrett og lagmannsrett med kr. 22 500. Tone Ingebrigtsen er ikke part i saken, men et vitne. Advokat Meling har ikke vist til, og lagmannsretten kan ikke se, at det foreligger hjemmel for å ilegge ankende part sakskostnader, og kravet tas ikke til følge.

Avgjørelsen er enstemmig.

SLUTNING

Vedrørende anke over tingrettens beslutning om å lukke dørene under forklaringen til Tone Ingebrigtsen:

1. Anken avvises

Vedrørende anke over tingrettens beslutning om ikke å gi innsyn i opptak av forklaringen til Tone Ingebrigtsen:

2. Anken forkastes.

Torstein Frantzen

Katrine Knudsen Mæle

Marie Trovåg

Dokument i samsvar med undertegnet original.

Fatima Sofie Ouakkaha